

VANJA BULIĆ

MADONIN SOKO

■ Laguna ■

Copyright © 2025, Vanja Bulić
Copyright © ovog izdanja 2025, LAGUNA

Fotografija na unutrašnjoj strani korica © Dragan Krunic,
<http://www.objektiva.rs>

Sadržaj

Prvo poglavlje: JEZERO	7
Drugo poglavlje: POBUNA	14
Treće poglavlje: VEZA.	21
Četvrto poglavlje: BROJANICA	28
Peto poglavlje: POKLON	35
Šesto poglavlje: UDARAC	42
Sedmo poglavlje: RANE.	49
Osmo poglavlje: SOKOLICA	55
Deveto poglavlje: DIPLOMATA	61
Deseto poglavlje: DOSIJE	67
Jedanaesto poglavlje: MESEC.	74
Dvanaesto poglavlje: LEGENDA.	80
Trinaesto poglavlje: PRETNJA	86
Četrnaesto poglavlje: NEVERICA	92
Petnaesto poglavlje: STRANAC	99
Šesnaesto poglavlje: NAUČNIK	105

Sedamnaesto poglavlje: SAVETNIK	111
Osamnaesto poglavlje: DOGOVOR	117
Devetnaesto poglavlje: HARPUN	124
Dvadeseto poglavlje: KONAK	131
Dvadeset prvo poglavlje: PLAN	138
Dvadeset drugo poglavlje: HELIKOPTER.	145
Dvadeset treće poglavlje: BELEG.	153
Dvadeset četvrto poglavlje: VODA.	160
Dvadeset peto poglavlje: MAGACIN	167
Dvadeset šesto poglavlje: KAVEZ	174
Dvadeset sedmo poglavlje: BAJKER	181
Dvadeset osmo poglavlje: PILOT	188
Dvadeset deveto poglavlje: STARAC	194
Trideseto poglavlje: OGLEDALO	201
Trideset prvo poglavlje: UCENA.	208
Trideset drugo poglavlje: KRICI	215
Trideset treće poglavlje: UREDNIK	222
Trideset četvrto poglavlje: SUŠTINA	229
Trideset peto poglavlje: PERO	235
<i>Izjave zahvalnosti</i>	243
<i>O autoru.</i>	245

Prvo poglavlje

JEZERO

– Šta ih veže, a šta razdvaja? – prozbori tiho novinar Novak Ivanović, zagledan u pejzaž kao ukraden iz nekog nadrealnog filma.

Na obali jezera leži opružen leš devojke u ronilačkom odelu. U predelu srca, tako se Novaku čini sa udaljenosti od pedesetak metara, zabodeno je koplje. Kao da su znalački poređani u niz koji formira pravu liniju, preko vrha koplja vidi se krst koji viri iz vode, okrenut ka kupoli crkve skrivene u dubini jezera! Na vrhu kupole je jednakokraki krst.

– Krst Nemanjića – opet tiho reče Novak i prekrsti se užasnut prizorom koji je sunčano jutro učinio sumornim.

Prodoran zvuk natera Novaka da podigne glavu ka suncu: kao prikačena za nebo, iznad skupine ljudi na obali jezera lebdi velika ptica.

– Soko – reče Novak zadivljen njegovom lepotom.

– Odavno nisam video sokola u našem kraju – prozbori začuđeno jedan od ljudi što su stajali na pristojnom odstojanju od tužioca, užurbanih inspektora, lekara i forenzičara okupljenih oko leša nepoznate devojke.

Soko se oglasi još nekoliko puta kliktanjem, a zatim nestade, nečujno i brzo kao što se i pojavio.

– Dobro jutro – priđe Novaku mladić u farmerkama i majici na kojoj je bio ispisan logo televizije *Duga*.

Zvonko Jezdić, dopisnik novina i televizije *Duga* iz Valjeva, procenio je da je ubistvo u jezeru u kojem je potopljena Valjevska Gračanica prava tema za Novaka Ivanovića. Pre nego što je postao saradnik *Duge* čitao je Novakove tekstove iz kojih je saznavao više nego iz udžbenika istorije. Posebno su ga interesovali tekstovi sa preplitanjem istorije, religije i politike.

– Hvala ti što si mi javio za ovo – reče Novak.

– Ne znam šta se zaista dogodilo...

– Ne znaš šta se dogodilo?! – ubaci se u razgovor povišim glasom čovek sa šajkačom na glavi.

Novak i Zvonko, kao dvoje u laži uhvaćene dece, spustiše glave.

– Bog nas kažnjava što potopismo crkvu! Eto šta se dogodilo! – šturo završi razgovor čovek sa šajkačom i prekrsti se.

Na površini jezera, kao u ogledalu, blešte odsjaji dva krsta. Lagani talasi stvaraju utisak da se pokreću i opominju radoznale ljude da ne ulaze u vodu.

– Zabranjeno slikanje – priđe milicioner i pokaza na kameru u Zvonkovim rukama.

– Mi smo novinari.

– Pa zabranjeno je baš zato što ste novinari.

Ne obazirući se na milicionera, Novak pogleda Zvonka i krenu ka jezeru. Zvonko je pročitao njegov pogled i krenuo prema šumarku, nameran da odatle snima sve što se događa kraj jezera, a Novak bi kasnije u montaži nasnimio tekst.

Praćen raspricanim milicionerom, Novak se zaustavi na desetak metara od leša. Iz skupine ljudi okupljenih oko leša izdvoji se snažan četrdesetogodišnjak.

– Znam ko ste i, kao što vidite, nije samo Beograd rezervisan za čudna ubistva – naglasi čovek reč *čudna*. – Ja sam inspektor Marić. Valjevac. Ističem Valjevac jer vaš prijatelj inspektor Perić uvek ističe da je Beograđanin.

Iako nije ni vreme ni mesto za osmeh, Novak ne uspe da prikrije kako ga je oraspoložilo Marićevo zapažanje da inspektor Perić nikad ne zaboravi da napomene kako je Beograđanin, tačnije Bulbulderac.

– Šta se dogodilo?

– I mene to interesuje – odgovori inspektor nedovoljno ubedljivo. – Pridite, ali ništa ne pipajte i ništa ne pitajte. Imate tu privilegiju zbog vašeg prijatelja, a mog kolege.

Ubijena devojka podseti Novaka na sirenu: ronilačko odelo nije uspeło da prikrije lepo građeno telo. Na nogama su izdužena peraja, a preko duge plave kose prema licu je nategnuta ronilačka maska. Staklo na maski je umrljano krvlju koja je izbila iz nosa. Pored tela su dve boce sa kiseonikom. Zahvaljujući tim bocama otkriveno je ubistvo. Jedan meštanin iz sela Stubo primetio je u rano jutro čudnu metalnu bocu kako pluta površinom jezera. Pozvao je policiju. Ubrzo je angažovan profesionalni ronilac. Ispred ulaza u potopljenu crkvu ronilac je pronašao leš devojke.

– Smrt je trenutno nastupila. Udarac ovim kopljem je izveo snažan čovek, jer je trebalo probiti gumeno odelo. Teško je odrediti kada je tačno izvršeno ubistvo. Patolog će reći svoje – govori lekar kao da sriče slova.

– Nije koplje... Harpun – dobaci Novak i ujede se za jezik.

– Ko je gospodin?! – tužilac se ljutito obrati inspektoru.

– Novinar Novak Ivanović. Iz Beograda.

– Kažete harpun... A to bi značilo – tužilac značajno pogleda zburjenog Novaka, iznenađenog naglom naklonošću ovog do pre nekoliko trenutaka namrgođenog čoveka – da

je devojkę ubio drugi ronilac. Profesionalac sa harpunom za ribolov. A koliko sam mogao da pročitam na internetu, u jezeru nema krupne ribe zbog koje bi profesionalac došao sa harpunom.

– A to dalje znači da je s namerom došao sa harpunom... Znao je da će devojka zaroniti u jezero – nastavi Marić.

– Zanimljiva teorija. Ali zasad samo teorija – završi razgovor tužilac zagledan u dva krsta.

Krstovi su se pojavili nakon suše i spuštanja nivoa vode u veštačkom jezeru nastalom pregrađivanjem reke Jablanice. Vetar se naglo pojača, pa krupniji talasi uzburkaše vodu. Dva krsta, posmatrana sa obale, podsetiše na dva plivača u borbi sa talasima, koji brišu odsjaj krstova u vodi.

Dok je vozio ka Valjevu Novak je u telefonu tražio podatke o jezeru. Nekoliko puta je gotovo izgubio kontrolu nad volanom, pa se nasmejao, prisativši se kako je prvi mobilni telefon bacio kroz prozor kola kada je, vozeći se kanjonom Morače zagledan u displej telefona, jedva izbegao sudar sa kamionom. Našao je zanimljive podatke. Vodom iz jezera snabdevaju se Valjevo, Lazarevac, Lajkovac, Ub i Mionica. Da bi se došlo do vode za piće, bilo je neophodno potopiti Crkvu Svetog arhangela Mihaila u selu Tubravić. Zbog svog izgleda, crkva je u narodu bila poznata kao Valjevska Gračanica.

– Šta bi u potopljenoj crkvi tražila devojka u gnjuračkom odelu? – neprestano se u Novakove misli vraćalo isto pitanje.

Novaku je jasno da mu je Marić dozvolio da priđe lešu, doduše na pristojnom odstojanju, uz uslov da ništa ne zapitkuje. Pritom, on u Novakovim očima čita pitanja, pa mu odgovara tako što se obraća tužiocu. Novaka zabavlja ova igra, ali ne uspeva da otkrije čime je zaslužio naklonost inspektora jer shvata da Marićeva priča o inspektoru Periću služi samo da bi se prikrio pravi razlog.

– Nema nijedne validne činjenice za otkrivanje identiteta devojke – reče inspektor, što je bio odgovor na Novakovo pitanje postavljeno pogledom.

Novaka nastaviše da opsedaju pitanja na koja ne ume da odgovori. Kako je devojka stigla do jezera, jer sigurno nije došla u gnjuračkom odelu? Znači li to da se negde presvukla i ostavila stvari? Ako nema njenih kola, onda ju je neko dovezao kolima?

– Pretražili smo okolinu. Ništa nismo našli. Nismo uspeli da pronađemo trag koji bi ukazao gde je devojka zakoračila u jezero – nastavlja inspektor obraćajući se tužiocu.

Pre ubijene devojke i njenog ubice, u dubine jezera jedino su ušli gnjurci iz čačanskog Ronilačko-spasilačkog kluba *Borac*. Urađenim snimcima su podsetili na avanture Žaka Kustoa, neprevaziđenog majstora u izučavanju morskih dubina. Bili su zapanjeni lepotom prizora: na osamnaest metara dubine sunčevi zraci su se poigravali probijajući se kroz zelenu vodu. Temperatura vode na toj dubini bila je pet stepeni.

Novak primeti da iz rukava ronilačkog odela viri deo brojanice. Na brojanici je okačen metalni privezak na kome je uslikan mozaik: bela golubica sa grančicom mira u kljunu. Novak je prepoznao mozaik iz manastira Sokolice na Kosovu i Metohiji.

– Zapazio si brojanicu? – upita Marić, a Novaku se učini da priželjkuje negativan odgovor.

Novak slegnu ramenima, odglumivši da ne razume pitanje.

– Da li smem da razgovaram sa roniocem? – upita.

– Zašto ne bi smeo?! Ovo je slobodna zemlja – nervozno odgovori Marić.

Na obodu šumarka, na jednoj kamenoj ploči, sedi snažan muškarac. Pored njega je uredno složeno ronilačko odelo. Lice ronioca je namreškano kao površina jezera.

Novak se predstavi, a ronilac, ne sačekavši pitanje, kao da se oslobađa nevidljivog tereta, ispriča kako je pronašao leš devojke...

Instinktivno je zaronio prema kupoli crkve. Kupola je virila iz jezera nalik znatiželjnom plivaču spremnom da ponovo zaroni. Neka nevidljiva sila ga je vukla ka dnu, prema ulazu u crkvu... Sunčevi zraci su se kao hiljade svetlećih strelica odbijali o isprane zidove crkve. Imao je utisak da je iskočio iz stvarnosti i uronio u neku čudesnu sliku obrnutu u odnosu na život iz kojeg je upravo iskoračio.

Na crkvenom pragu ugledao je leš devojke, pritisnut poluzatvorenim vratima. U telo devojke bio je zaboden harpun. Telo je bilo postavljeno tako da je harpun bio uperen ka površini jezera. Uronio je u crkvu. Žak Kusto u svojim nezaboravnim reportažama nije imao ovakvu scenu: ronilac je zastao ispred oltara u potopljenoj crkvi, prekrstio se i poljubio ikonu.

Gnjurao je do svakog kutka crkve u nameri da pronađe bar deo odgovora na pitanje zašto je ubijena ova devojka. Uzalud. Sve je podsećalo na zaustavljeno vreme gde su zaobljeni vekovi. Na život ga je jedino podsećao jato malenih riba: približe se, pa preplašene naprave nekoliko krugova i potom se ponovo vrate. Pomislio je kako bogomolja pod vodom ipak ima čuvara, kad već ljudi na suvom nisu umeli da je sačuvaju...

– Moj posao je, između ostalog, da izvlačim leševe iz reka i jezera... Ali prvi put sam doživeo ovako nešto... ovako... ovako strašno... Sirota devojka, ustreljena harpunom... – Ronilac jedva, mucajući, završi monolog, pa posle kratkog zatišja nastavi: – Njeno ronilačko odelo je staro... Takva se više ne proizvode...

– Izvinjavam se što pitanje deluje banalno... Ipak, koliko je teško u vodi uraditi nešto ovako monstruozno? – upita Novak.

– Podvodni ribolovci uglavnom imaju vodene puške sa strelicama ili lako koplje sa tri zupca. Ubica je došao s namerom da ubije. Pripremio se kao da ide u lov na ajkulu. Trozubac za ribolov bi samo ošteti ronilačko odelo i naneo bi površinsku ranu – odgovori ronilac, a Novak shvati da je završio i razgovor.

– Hvala vam.

Ronilac ne odgovori. Sklopi oči i u mislima utonu u jezero. Začu se kliktanje i ubrzo se na nebu pojavi soko.

– Najbolji đavolov trik je što je ubedio svet da ne postoji – priseti se Novak replike iz filma *Dežurni krivci*, a soko se ponovo oglasi kliktanjem.

Drugo poglavlje

POBUNA

Sve tiražne novine osnovale su i televiziju, pa je tako i *Duga* stigla na male ekrane. To je zahtevalo vlasničku promenu. *Dugu* je kupio Igor Trkulja, tajkun blizak vlasti, što je za Novaka Ivanovića bio dodatni izazov: valjalo je prilagoditi se zahtevima vlasnika, a pritom ostati novinar sa neukaljanim imenom. Novak nastoji da pobegne od politike, ali u sve o čemu piše ili radi kao priloge za televiziju uleti poneko zrno politike, bez obzira da li je reč o istoriji, religiji ili svakodnevnom životu. A to zrno neretko podseća na trulu jabuku koja u kotarici začas zagadi one zdrave.

Došao je iz Valjeva pravo u redakciju. Tačnije, pobegao je od Suzanine ljutnje što je, kad se tek razdanilo, izleteo iz kuće i krenuo prema Valjevu. Za taj beg od porodičnih obaveza bio je dovoljan razgovor telefonom dug nepunih petnaest sekundi.

– I, naravno, opet ću ja buditi decu, spremi im doručak, otići u kupovinu pre odlaska na posao, odvesti Rastka u obdanište – siktala je Suzana.

Razume njenu ljutnju, ali zna da i ona razume njegove obaveze, tačnije, njegovu strast da uleće u škakljive teme. Sve

shvata i kao igru: ona se ljuti, on pokušava da se opravda, a kada zaista zagusti pojave se deca i sve se vrati u normalu, najčešće uz obostrane osmehe.

Montira prilog za televiziju. Zvonko je napravio odlične snimke, ali je u njima više slikana priroda nego suština jezive priče o ubistvu harpunom u jezeru Rovni. Zažmuri i pokuša da zamisli kako izgleda potopljena crkva. Zatim pokuša da zamisli sebe u ronilačkoj opremi sa harpunom u ruci. Na internetu pronađe snimak ronioca iz Čačka.

– Fantastično! – viknu.

– Šta je tu fantastično?! – upita urednik Rade. – Imaš potopljene crkve u Zavojском jezeru, ne znam šta se krije u Zaovinskom jezeru na Tari... Celo selo sa crkvom u sredini potopljeno je u jezeru Gazivode na Kosovu i Metohiji... Ništa novo.

– U ovoj priči je novo nešto staro.

– Interesantna igra reči. Ali ne shvatam šta znači.

– Pivski manastir u Crnoj Gori srušen je za potrebe hidroelektrane Mratinje. Kamen po kamen je prenesen na novu lokaciju. Još uvek se na fasadi manastira mogu videti brojevi, redosled kamenih blokova... Prenesene su posebnom metodom i freske.

– I šta hoćeš time da kažeš?

– Pa samo to da su tamo vodili računa o svetinji.

– Istorija, religija i tvoje teorije... Ne filozofiraj mnogo! Daj nešto savremeno.

– Na primer – ubistvo na crkvenom pragu.

– Odlično! Gde?

– Ispod vode, u jezeru Rovni, na pragu Valjevske Gračanice.

– Pa, šta čekaš!?

– Čekam da me ostaviš na miru!

Urednik Rade odmahnu rukom i krenu ka svojoj kancelariji. Otkad je došao u *Dugu*, neprestano je u ratu sa

Novakom. Očistio je redakciju od *relikta prošlosti*, kako se hvalio gazdi. Otpustio je Milana, dobrog duha redakcije, nekadašnjeg ratnog reportera i vrsnog poznavaoца beogradskog podzemlja. Obrazloženje: rata više nema, a podzemlje je izmišljotina opozicije. Dao je otkaz i fotografu Krletu uz obrazloženje da fotografije može da pravi i novinar. Zatim je pojačao obrazloženje tvrdnjom da svaka budala može telefonom da snima *starlete* i *narodnjakuše*. Od prepoznatljivih imena *Duginih* novinara zadržao je i Mušku, redakcijsku maskotu.

Novak se odluči da napravi dva priloga. U televizijskoj vesti će samo da zagolica maštu gledalaca i tako ih podstakne da kupe sutrašnji broj *Duge*, u kome će dozvoliti mašti da se razigra. Nedostatak relevantnih podataka o ubijenoj devojci pruža neslućene mogućnosti za pisanje reportaže o događaju na jezeru Rovni začinjenu brojnim pitanjima i insinuacijama. Brzo je izmontirao prilog za televiziju. Sliku sa divnim pejzažima i jedva vidljivim lešom na obali jezera završio je rečenicom: *Da li je ubistvo u potopljenoj Valjevskoj Gračanici poruka i kome je upućena?*

Glavna pitanja je ostavio za tekst: *Da li je ubijena devojka slučajno ušla u potopljenu crkvu i šta je u crkvi tražio ubica?* Nad svim pitanjima lebdi ljutita primedba čoveka sa šajkačom na glavi: *Bog nas kažnjava što potopismo crkvu.*

Novak potraži na internetu tekstove i video zapise iz vremena kada je potopljena Crkva Svetog arhangela Mihaila. Pre izgradnje akumulacije „Stubo-Rovni“ dogovoreno je sa vladikom šabačko-valjevskim da se manastir potopi i pritom razmene nepokretnosti, što je značilo da će biti izgrađena nova crkva iznad jezera. Iz crkve su iznesene sve relikvije i ikonostas sa svim ikonama. Izneseno je i zvono iz 1860. godine. Vernici su u crkvu doneli kopije iznesenih ikona. Te kopije su potopljene zajedno sa crkvom...

– Nešto je ipak ostalo u crkvi... Nešto što su tražili ubijena devojka i njen ubica... – tiho prozbori Novak zagledan u ekran, a rečenicu prekinu udarac šakom po njegovom ramenu.

– E, Monah, šta ima novo? – maznim glasom ga pozdravi Muška.

Zbog poseta manastiru Hilandaru Muška svog dragog kolegu i prijatelja zove Monah, a Novak po intonaciji izgovorene reči „Monah“ zaključuje da li se njegova koleginica šegači ili zaista želi ozbiljan razgovor. Otkad je *Duga* privatizovana, sve ređe u toj intonaciji prepoznaje šalu, pa gorčinu ispira parafrazom jednog aforizma: *Hteli ste liberalni kapitalizam? Evo vam ga, na!*

– Nešto kriješ od mene? – nastavi Muška da hrani znatiželju.

U najveće afere uvek se na čudan način uplitala i Muška, u *Dugi* nekada zadužena za pisanje o modi i estradi, a sada i za pravljenje TV priloga. Novakovom istraživačkom novinarstvu darivala je gotovo neprimetno i odsjaj estrade tvrdnjom da je između politike i estrade znak jednakosti. Stvarnost je – kako je Novak morao da prizna – gotovo svakodnevno dokazivala ovu Muškinu tvrdnju.

– Opet manastiri! – zaključí Muška, a kada se na ekranu pojavi kupola potopljene crkve, nastavi. – Manastir na letovanju! Rešio da se malo okupa.

Novak voli Muškin humor, ali ne u oblasti religije. Ljutito je pogleda, a ona se povuče nekoliko koraka, kao bokser spreman za odbranu.

– Jedna devojka je ubijena u toj potopljenoj crkvi – reče Novak.

Muška spusti ruke, kao da se predaje, i priđe ekranu na kome se vidi obala reke i leš devojke.

– E, Monah, izvini – završi rečenicu jednom od najlekovitijih reči. – Da li ja mogu tu nešto...

– Ne možeš! – vrati se Novak u stvarnost sa čvrstom odlukom da ovog puta njegova draga koleginica neće biti saradnik u istraživanju motiva jednog zločina.

– Ali ubijena je devojka... Ti ne poznaješ dušu...

– Zaboravi! – zamrznu Novak sliku na ekranu.

Na stolu uporno vibrira telefon.

– Ne smeš da se javiš! Ništa ti ne znaš o ženskoj duši – reče Muška, a Novak joj u glasu prepozna rešenost da mu se, ne birajući sredstva, umeša u posao.

Oprezno, kao da pomera nagaznu minu, podiže telefon na čijem je displeju pisalo Suzana. Svestan je da neretko preteruje sa poslom i zanemaruje porodicu uz najbanalnije objašnjenje – „to je jače od mene“. Suzana to tumači na jednostavan način: da je zaista jače od njega, ne bi bio svestan te činjenice, jer – da je svestan, onda bi nešto promenio. Zaključak: reč je samo o banalnom izgovoru.

– Zašto ne odgovaraš na pozive?

– Isključio sam telefon dok sam radio te-ve prilog. Upravo počinjem da pišem tekst.

– Šta je to toliko hitno?!

– Ubijena je jedna žena u Valjevskoj Gračanici.

– Kako?! Pa Valjevska Gračanica je potopljena!

– Ubijena je na pragu potopljene crkve. Bila je u gnju-račkom odelu.

Tišina. Oboje ćute. Suzana radi kao kustos u Narodnom muzeju i verni je saradnik u pripremi Novakovih tekstova. Zahvaljujući bogatoj muzejskoj biblioteci, dolazila je do značajnih podataka, ukrasa ili, tačnije – teorijskih temelja Novakovih tekstova. Kratkotrajna tišina je bila znak da jedan istoričar umetnosti ne može da odoli novom izazovu.

– Proveri da li je ubijena žena na bilo koji način vezana za potapanje Valjevske Gračanice.

– Zašto je važno da li je bila povezana sa potapanjem?
– Pronađi Fejsbuk stranicu Valjevske Gračanice... Stotine hiljada lajkova... Svašta ćeš tamo pročitati. Čim završiš tekst, pravac kuća! – reče Suzana, a Novak u njenom glasu pročitava znatiželju, čvrsto ubeđen da će ga, kad se vrati s posla, sačekati i značajne činjenice pronađene u bogatoj biblioteci muzeja.

Brzo pronađe Fejsbuk stranicu Valjevske Gračanice. Među objavama se nalaze brojne izmišljotine, neutemeljene tvrdnje, ali i neke činjenice koje zaista golicaju maštu. U njima nađe odgovor na Suzanino pitanje da li je ubijena žena na bilo koji način bila povezana sa potapanjem Valjevske Gračanice.

Neposredno pred potapanje manastira izbile su demonstracije. Policija se drastično obračunala sa vernicima rešenim da ne dozvole da njihova crkva postane davljenik u akumulacionom jezeru. Ostali su šturi zapisi o tim događajima i nekoliko elektronskih snimaka, dokaza brutalnosti policije prema vernicima i ljudima u mantijama. Zaustavi sliku: među gnevnom ljudima prepozna čoveka sa šajkačom na glavi i još jednom se podseti rečenice: *Bog kažnjava zato što potopismo crkvu.*

U najčešće čitanoj objavi su podaci o sudbini učesnika u prenošenju ikonostasa u tek izgrađenu crkvu i uklanjanju manastirskog konaka i zvonika. U jednom video snimku je navedeno da je radnik koji je vozio bager sa ikonostasom poginuo u saobraćajnoj nesreći, a da je većina radnika *sišla s uma*. Navedena je i saobraćajna nesreća u kojoj je poginuo policajac, organizator hapšenja vernika. Sa osmehom zaključio kako je Suzana našla jednostavan način da razreši jedno misteriozno ubistvo: ako si učestvovao u potapanju manastira, čeka te kazna.

– A ko je organizovao proteste? – ponavlja neprestano dok pregleda snimke na internetu i iščitava tekstove iz tog vremena.

U jednom tekstu *Valjevskih novina* pronađe podatak da su proteste organizovala dva raščinjena monaha.

– E, to tražim! – reče naglas i isključi internet.

Treće poglavlje

VEZA

Jezero se uzburkalo i talasi kidišu na dva krsta što vire iz vode. Skupina ljudi okupljenih oko leša smanjila se. Ostali su samo inspektor Marić, njegovi najbliži saradnici i lekar, čvrsto rešen da ne izvlači harpun iz tela da ne bi produbio ranu i tako možda uklonio neki bitan trag. Dvojica bolničara zbunjeno drže plastificirani džak.

– Unesite je... ubacite je nekako u taj džak... – reče Marić, pa kad u očima dvojice ljudi pročita pitanje *kako*, nastavi. – Ne znam kako... Ali to koplje mora tako da ostane...

Iz oblaka što su naglo prekrili nebo izlete soko i zastade u vazduhu. Tek kad je prodorno kliktanje zaparalo tišinu, inspektor pogleda ka nebu: soko je lebdeo tridesetak metara iznad njegove glave.

– Ovaj soko nešto traži... – prozbori zbunjeno.

– Kao da se oprašta sa ubijenom devojkom – reče doktor, a inspektor u njegovom glasu ne uspe da prepozna da li se doktor podsmeva njegovoj primedbi ili zaista tako misli.

U sredini ambulantnih kola, na pokretnom krevetu, smešten je leš devojke; sa jedne strane ležaja sede dva bolničara,

a sa druge Marić i doktor. Sva četvorica čute i gledaju u harpun koji se povremeno pomera zbog razlokanog dela puta. Marić nekoliko puta krenu da pridrži harpun, ali trgnu ruku kao da se opekao. Pritom, neprestano gleda narukvicu-brojanicu koja viri iz rukava. Na narukvici je prikačen privezak sa belom golubicom s maslinovom grančicom u kljunu.

– Kakav apsurd... Ubijena devojka na ruci nosi simbol mira – reče doktor zamišljeno.

Doktor Mirković, patolog, nestrpljivo je iščekivao – susret sa sudbinom. Tako je nazivao svaki kontakt sa tek pristiglim lešom, uz dodatak da je to susret sa sudbinom pokojnika. Strah od smrti je savladao kao student, na vežbama iz anatomije; leševe obrađene i pripremljene u formalinu tretirao je kao lutke, a ne kao tela u kojima je nekada stanovala duša. Kad su mu rekli u kakvom stanju dopremaju ubijenu devojku, znatiželjno je protrljao ruke. Saradnici su sjaj u njegovim očima tumačili kao neku vrstu gotovo dečачke radoznalosti u pokušaju da razreši slučaj pre nadobudnog inspektora, umišljenog Šerloka Holmsa.

– Ostao bih u prosekturi... ako nemaš ništa protiv – reče inspektor kada leš devojke spustiše na metalni krevet, smešten u centralnom delu prostorije okupane jakim svetlom, pa su vidljivi i najsitniji detalji na koži.

– Ako si pripremio želudac, ostani – odgovori doktor Mirković, prisativši se da je inspektor, dok se nije navikao na obdukcije, nekoliko puta napuštao prostoriju, ali nikada nije priznao da je odlazio da bi povratio.

Doktor Mirković ode u drugi kraj prostorije da uzme makaze kako bi mogao da iseče troslojno gnjuračko odelo. Kad doktor okrenu leđa, inspektor brzinom kobre priđe stolu i spretno sa ruke nesrećne devojke skide brojanicu sa priveskom. Brojanicu stavi u džep i odmaće se od stola.

– Sledi mali kurs krojenja – prozbori doktor i spretno iseče troslojno odelo od neoprena, materijala nalik gumi.

Na stolu, kao da mu je skinuta ljuštura, ukaza se oskudno obučeno, kao mleko belo telo lepe devojke. Delovala je nestvarno sa maskom i staklom umrljanim krvlju. Pažljivo lekar skide masku i potom alkoholom očisti lice, čiju lepotu nije izbrisao samrti ropac. Plave, širom otvorene oči naterашe inspektora da skrene pogled; osećao se kao čovek uhvaćen u krađi. Doktor spretno, blagim dodirima sklupi devojčine kapke i ugasi plavetnilo u njenim očima. Potom potpuno obnaži telo.

Mirković kruži oko stola zagledan u harpun, pa se inspektor čini kako lekar traži ugao pod kojim će pokušati da izvuče metalni vrh a da pritom ne uništi neki trag ubice.

– Kakva neznalica – pomisli inspektor, a zatim naglas završi misao. – Slobodno vadi to koplje. Voda je izbrisala svaki trag.

Doktor prečuta primedbu.

– Vrh harpuna je zaboden u srce. A to znači... – ne završi doktor rečenicu.

– Znači da mogu da idem i da će harpun biti izvađen tek posle... posle – nevoljno pokaza inspektor na skalpel i testeru.

Mali verbalni rat između doktora i inspektora završi se i pre nego što je počeo. Marić nesvesno dotaknu džep u kome je bila brojanica, mahnu rukom u znak pozdrava i izađe iz zagušljive prostorije. U džepu mu zavibira telefon. Pre ulaska u prosekturu isključio je zvuk da ne bi ometao doktora Mirkovića.

– Reci... Kad pre?! Znači, bila je samo kratka vest... To je već problem... Nakačić nam se na leđa ko čičak. Pratim ga ja već dugo. To su njegove teme.

Isključi telefon i iskorači namrgođen iz prosekture. Zažmuri i duboko udahnu vazduh. Kad otvori oči, gotovo se sudari sa novinarom Zvonkom Jezdićem.

– Imate pozdrav iz Beograda. Novak Ivanović je zamolio za kratku izjavu – reče Zvonko i okrenu kameru ka Mariću.

– Gasi tu kameru! Nema nikakve izjave!

– Pa i to što ste rekli je nekakva izjava...

– Istraga je u toku. A tom... tom Novaku poruči da pripazi kakva pitanja postavlja na kraju svojih priloga. Pa, ako već pita da li postoji neka poruka nakon ubistva u potopljenoj crkvi, prenesi mu moju poruku da pripazi šta piše i kako piše.

– Da li vi to pretite?

– Ne. Samo mu dajem besplatan savet. Ovaj zločin povezuje državu i crkvu, po ustavu razdvojene. Ako uopšte razumeš o čemu govorim.

Jezdić se jedva uzdrža da ne postavi logično pitanje: da li potragu za ubicom treba početi u crkvenom okruženju ili... Novinarima su nekada odbijanja sagovornika da daju odgovor na dobro skrojeno pitanje, nalik konstataciji, važnija od nemuštog odgovora, jer pružaju mogućnost za slobodnu interpretaciju razloga za izbegavanje očekivanog odgovora. Zvonko pozva telefonom Novaka.

– Kaže da ne daje izjave dok je istraga u toku. Neko mu je prepričao vest objavljenju na našoj televiziji, pa ti je dao savet da malo pripaziš na pitanja na kraju priloga... Baš tako je rekao...

– A glumi gospodina... Pokušaj da nađeš imena monaha, organizatora protesta zbog potapanja crkve. I gde mogu da ih potražim...

– Znam da su raščinjeni, što znači da nisu ni u jednom manastiru... A jedan je bio u zatvoru...

– Odlično!

Kad isključi telefon, Novak nastavi da ponavlja reč „odlično“, neprestano menjajući intonaciju.

– Počeo si da komponuješ – dobaci Suzana i stavi na astal šerpu sa vrelom supom.

– Odlično, odlično... Gde su deca?

– Dejan je na treningu, Milena ruča kod drugarice, a Rastko je u obdaništu do pet sati. Poklonili su nam četrdeset minuta za intimu.

– Pre ili posle supe?

– Kakav si ti foler! U glavi ti je samo ona potopljena crkva. Gledaš u mene, a vidiš crkvu. Ćuti i sipaj tu supu!

Posle kraće pauze Suzana nastavi.

– A i zajednički ručak je valjda neka intima...

Novak podiže poklopac i protrese lonac. Površina supe se uzburka i podseti ga na jezero iz koga vire dva krsta. Ta nestvarna slika ga opseda otkad se vratio iz Valjeva.

– Dva krsta opominju... – reče zamišljeno.

– Krst na zvoniku je crkvi darivao vladika Nikolaj Velimirović. Donela sam ti jednu knjigu o Valjevskoj Gračanici... Ne zna se tačno kada je crkva sagrađena. Pominje se petnaesti vek a najstariji pisani trag potiče iz šesnaestog veka. To je turski popis iz 1560. godine. Crkva je paljena, rušena i obnovljena u devetnaestom veku...

Suzana temeljno govori o istorijatu crkve, a Novakove misli lete ka jezeru i ubijenoj devojci u ronilačkom odelu.

– Devojka je imala na ruci brojanicu sa priveskom.

– Znači da je bila vernik... Ali sigurno nije išla u potopljenu crkvu da se pomoli...

– Sve ukazuje da je ubica sačekao da devojka zagnjuri u jezero i uđe u crkvu. Logičan je odgovor da je čekao da ona pronade nešto što i on traži. Ali u potopljenoj crkvi su samo

kopije ikonostasa i ikona... Sve što je bilo vredno odneseno je u novoizgrađenu crkvu.

– Ohladiće se supa – pokuša Suzana da završi razgovor o ubistvu na jezeru.

Novak lagano sipa supu prvo Suzani.

– Prijatno – reče i vrati kutlaču u lonac. – Odjednom nisam više gladan.

– Pa za koga ja kuvam?! Milena ruča kod drugarice, Dejan ne jede pre treninga, Rastko ruča u obdaništu, a ti se hraniš pričom o jednom ubistvu. Presede mi ručak!

Kraj Suzanine rečenice pokri gugutanje goluba šćućurenog na terasi: maše glavom i kao da viri kroz prozor i prisluškuje razgovor.

– Na brojanici je bio privezak! – prekinu Novak kratko zatišje pokriveno gugutanjem sa terase.

– Pa šta ako je bio privezak?! – ne uspe Suzana da prikrije da je ljuta zbog Novakovog nepoštovanja prema njenom trudu da svakog dana na stolu bude kuvano jelo.

– Na privesku je bila slika golubice iz kosovskog manastira Sokolice...

Razgovor između dvoje supružnika, kada Novak zagriže dobru temu, podseća na prolećni dan u kome se smenjuju kiša i sunce. Posle Novakove rečenice o privesku na kome je uslikana sokolička golubica, sa Suzaninog lica nestade izraz ljutnje i zameni ga probuđena znatiželja.

– Ne vidim neku logičnu vezu između ubistva jedne devojke i dve bogomolje...

Ustade i donese dve knjige o manastiru Sokolici, posvećenom pokrovu Presvete Bogorodice. Na koricama jedne knjige je bela golubica sa maslinovom grančicom u kljunu. Obe knjige je napisala pokojna igumanija manastira,

monahinja Makarija, pre nego što se zamonašila – doktor Milica Obradović.

– Ne znam zaista šta ćemo tražiti u ovim knjigama – reče zagledana u golubicu, a rečenicu joj ponovo završi gugutanje sa terase.

– Soko! – viknu Novak i ustade.

– Nije soko već golub!

– Soko je lebdeo iznad ubijene devojke. Lebdeo i kliktao.

Suzana je znala priču o manastiru Sokolici i sokolima gajenim i dresiranim da budu leteće borbene sluge svojih gospodara.

– I kad krećeš u manastir Sokolicu? – upita i usu supu i u Novakov tanjir.

Četvrto poglavlje

BROJANICA

Misteriozno ubistvo u potopljenoj crkvi preplavilo je naslovne stanice dnevnih novina. U tekstovima nema podataka o identitetu devojke ili bar ukazivanja na trag ka motivima zločina. Tabloidi izmišljaju bajke o dvoboju ispod vode sa neverovatnim podacima. U jednom tekstu je ukradena scena iz filma o Mobiju Diku, čudesnom kitu koga ribolovci napadaju harpunima. Nesrećna devojka je predstavljena kao vođeno čudovište kom je samo harpun mogao da presudi.

Televizije su poslale ekipe da snime jezero, pa su dominirale slike dva krsta. Jedino je *Duga* imala, doduše snimljenu iz daljine, sliku ubijene devojke. Novak je uvećavao detalje, ali nije uspeo da napravi sliku sa jasnim likom devojke. Polovinu lica je zaklanjala okrvavljena maska. U svim tekstovima je navedeno da nije pronađen nijedan lični predmet ubijene devojke, ako se izuzmu ronilačko odelo, peraja, boca za kiseonik i maska.

– A brojanica sa priveskom!? – viknu Novak i zgužva novine.

– E, Monah, kakvu brojanicu pominješ? – pride Muška Novakovom stolu, ispravi zgužvane novine i potraži tekst o ubistvu na jezeru.

– Šta te briga kakvu brojanicu pominjem?!

Najavu prijateljskog nadmudrivanja prekinu zvuk mobilnog telefona.

– Reci, Zvonko. Znači, imaš imena. Odlično. Dosta je jedan. Za početak. Dolazim. Može. Vidimo se tamo.

Muška pokuša da uhvati smisao kratkih rečenica nalik šifrovanim porukama.

– Znam gde ideš, ali ne znam zašto. Zvonko. Znači, Valjevo.

– Čao! – uze Novak torbicu i izlete iz redakcije.

Kad god je dolazio u Valjevo, svraćao je u Tešnjar, stari deo grada, simbol ovog dela Srbije, kako piše u turističkoj ponudi. Tešnjar se smestio na desnoj obali Kolubare. Zadržao je prvobitni izgled: tradicionalna gradnja kuća sa doksatom, jedna glavna ulica i nekoliko sokaka što se kao bujica posle obilate kiše spuštaju ka reci. Tešnjar je bio i ostao zanatska četvrt grada na Kolubari. Joakim Vujić je 1826. godine zapisao da je u Tešnjaru bilo sto dućana. Poluzatvorenih očiju, Novak zamišlja scenu iz januara 1804. godine kada su na mostu, nedaleko od kafića u kome pije čaj, pogubljena dva srpska kneza – Ilija Birčanin i Aleksa Nenadović. Iz putovanja u prošlost vrati ga Zvonko. Na astal stavi papir sa dva imena.

– Raščinjeni monah Petar, jedan od vođa pobune. Bio je kasnije u zatvoru. Ali ta zatvorska kazna nema veze sa demonstracijama zbog potapanja crkve. Bio je u jednoj komunici... u manastiru... Tamo su navodno lečili narkomane. Pa su malo preterali sa metodama. Bilo je tu i udaraca lopatom.

Neki roditelji narkomana tvrde da je to lečenje lopatom bilo baš lekovito... Ne znam gde ga sada možemo naći.

– A ovaj drugi?

– Monah Kirilo. Živi kao samotnjak u šumi, u okolini jezera. Čuo sam da povremeno svraća u novu crkvu. Ljudi pričaju da samo čuti. Nije progovorio otkad je crkva potopljena. Posle liturgije spusti se do jezera. Zakorači u vodu, sagne se, poljubi vodu, prekrsti se i nestane. Liturgija je danas u podne. Ako požurimo, možda ćemo ga sresti – reče Zvonko i ustade.

Na vratima kafića pojavi se inspektor Marić. Nasmejan, kao da je sreo stare prijatelje.

– Gde žurite? U Valjevo se iz Beograda lako dolazi, ali teško odlazi. Uvek ima prijatelja s kojima valja popiti bar kafu.

– Novinari uvek nekud žure. Tako je valjda i nastala reč žurnalista – odgovori Novak, svestan da ga Marić prati otkad je ušao u Valjevo.

– Duhovito... Da li možemo da razgovaramo. Kratko. I, ako može, nasamo.

– Da li je ovo službeni razgovor ili...

– Prijateljski. A prijatelji imaju pravo na neke tajne.

– Sačekaću ispred kafića – reče Zvonko, uze kameru sa stola, svrati do šanka, plati račun i izađe.

Prvi minut najavljenog razgovora, kao prva runda u boks meču, prođe u borbi pogledima. Marić ne skida osmeh sa lica, a Novak nestrpljivo iščekuje prvo pitanje. Siguran je da će pitanje izbrisati lažni osmeh, pokušaj da se prikrije nervoza.

– Da li si ti vernik? – upita inspektor.

– To je intimno pitanje. Ako po mom ponašanju nisi zaključio da li sam vernik ili nisam, odgovor je nebitan. Uzgred, zašto je to bitno? U stvari, zašto je to tebi bitno?

– Ovo ubistvo će tek da uzburka vodu u jezeru – izbegnu inspektor direktan odgovor.

– Ja bih preskočio metafore, ako se slažeš.

– Profesionalno, želim da se ubistvo što pre rasvetli, a privatno bih učinio sve da se motivi ubistva zamagle.

– A zašto to meni govoriš? – ne uspe Novak da prikrije znatiželju.

– Zato što predosećam da ćeš kopati i tamo gde je kopanje zabranjeno.

– Opet govoriš u metaforama, a policajci su obično direktni – odgovori Novak svestan da razgovara sa neobičnim policajcem, naoružanim znanjem stečenim van fakulteta.

Nastaviše borbu pogledima. Tišinu remeti inspektor udarcima kažiprstom po površini stola. Ne voli novinare, posebno one Novakovog kova, jer se mešaju u njegov posao glumeći inspektore iz petparačkih filmova.

– A da li si ti vernik? Nikada ne bih pitao da prethodno ti nisi pokušao da zaviriš u moju intimu – prekinu Novak zatišje.

– A šta ti misliš – da li sam vernik?

– Da si iskreni vernik, pridržavao bi se osme božje zapovesti.

– Ne znam o čemu pričaš – odgovori Marić uz приметно stezanje pesnica.

– Da te podsetim. Osmu božja zapovest glasi – ne kradi! – reče drsko Novak.

– I kakve to veze ima sa mnom?!

– U tekstovima o ubijenoj devojci se ne pominje da je na ruci imala brojanicu. Obojica smo videli tu brojanicu, a u tvojim očima sam tada pročitao da bi ti odgovaralo da je ja nisam uočio. Ubeđen sam da si je ti sklonio. Tačnije, kako osma božja zapovest glasi...

– Hoćeš da kažeš da sam ukrao brojanicu. Da li bi ti više odgovaralo da sam kleptomani ili da sam je svesno ukrao? – zajedljivo odgovori Marić, ali ne uspe da prikrije nervozu i želju da udari drskog sagovornika.

– Iskreno, voleo bih da si kleptomani, jer onda ne bi morao da objašnjavaš zašto si sklonio brojanicu.

– Neko skuplja salvete, neko sličice fudbalera, a ja skupljam brojanice – usiljeno se nasmeja Marić. – A zašto je ta brojanica toliko važna?

– Važan je privezak. Bela golubica iz manastira Sokolice. Dokaz da je ubijena devojkica bila u Sokolici i da je to trag za utvrđivanje njenog identiteta. Pravo pitanje glasi: zašto želiš da prikriješ ko je ubijena devojkica?

Marić naglo ustade.

– Doviđenja, Ivanoviću. Mada bih više voleo da mogu da kažem zbogom. I da te nikada više ne vidim. Uzgred, ko će poverovati tvojoj priči o brojanici?

– Bitno je da ja znam istinu.

– Da pogađam: krenućeš već sutra u manastir Sokolicu. Jedan savet. Kosovo je to. Čuvaj se.

– Od koga da se čuvam? Od Albanaca ili Srba?

Umesto odgovora, Marić bez pozdrava izlete iz kafića. Ispred kafića besno šutnu neku bačenu konzervu. Govor njegovog tela je odavao rastrojenog čoveka. Prođe pored Jezdića, zastade, pa se vrati nekoliko koraka.

– Jezdiću, ovo je suviše ozbiljna priča i ne zasluži petparačka objašnjenja. Pokušaj to da objasniš svom kolegi. Za to, naravno, postoje i drugi načini, ako me razumeš – u jednom dahu spoji inspektor tri rečenice.

Posle kratkog razgovora, otvorene borbe i pritajene pretnje, Novaku je jasno da će inspektor voditi dve istrage: jednu zvaničnu i drugu privatnu. A to znači da će sve vreme praviti